

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ทั่วไปที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน นับตั้งแต่มีการบันทึกประวัติศาสตร์มนุษยชาติเป็นต้นมา มีหลักฐานของข้อพิพาท ระหว่าง สามี ภรรยา ระหว่างลูก ๆ ในครอบครัวเดียวกัน ระหว่างพ่อแม่กับลูก ระหว่างเพื่อนบ้าน ระหว่างเผ่าพันธุ์และเชื้อชาติที่ต่างกัน ระหว่างผู้ร่วมงาน ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ระหว่างองค์กร ระหว่างชุมชน ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล และระหว่างประเทศ จากการที่มนุษย์เกิดกระบวนการสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ระหว่างกันในเชิงสังคมนี้เอง ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้นได้ทุกสถานที่และทุกเวลา การกระทบกระทั่งหรือการทะเลาะวิวาทของมวลมนุษยชนนั้นมักเริ่มเกิดจาก ความคิดที่แตกต่างหรือจากความเห็นซึ่งไม่ลงรอยกัน เพราะเป็นไปไม่ได้ที่จะทำให้คนทั้งหลายคิดเหมือนกันได้ ดังนั้น ความขัดแย้งจึงเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์^๑ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในการดำเนินชีวิตตามปกติ และจากการที่คนเรานั้นไม่สามารถที่จะควบคุมสถานการณ์ได้ทุกๆสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิต สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างกันก็อาจเกิดขึ้น แม้กับคนที่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดสนิทสนมกันมากและมีโอกาสพบปะเจอเจอทุกวัน เช่น เพื่อน ญาติพี่น้อง สามีภรรยา บิดามารดากับบุตร ผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน ซึ่งก็ยากยิ่งที่จะหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความขัดแย้งได้

ความขัดแย้งในสังคมไทยมีมาตั้งแต่ในอดีต แต่ความขัดแย้งที่ผ่านมาในประวัติศาสตร์ ยังไม่ได้มีความรุนแรงเท่าความขัดแย้งทางการเมืองยืดเยื้อเรื้อรังในขณะนี้ ที่เริ่มต้นเมื่อปลายปี ๒๕๔๘ และพัฒนามาเป็นความขัดแย้งระหว่าง กลุ่มความคิดเห็นทางการเมืองสองกลุ่มอยู่จนถึงทุกวันนี้ ความขัดแย้งยาวนานนี้ยังไม่มีใครรู้ว่าจะจบลงอย่างไร แต่ที่แน่ชัดก็คือ ผลกระทบของมันมีความรุนแรงมากหลายด้าน ดังนี้^๒

๑.ความขัดแย้งดังกล่าวถูกกระพือให้เป็นความขัดแย้งร้าย厉ระหว่างประชาชน ลูกหลานไปทุกที่ ไม่ว่าในครอบครัว ในบรรดาเพื่อนฝูงที่ทำงาน จนแม้ระหว่างคนในภูมิภาคต่างๆ โดยเฉพาะคนภาคเหนือและภาคอีสานฝ่ายหนึ่ง กับคนภาคใต้ ถึงขั้นที่มีการตั้งคำถามถึงเอกภาพและบูรณภาพของความเป็นชาติไทยเลยทีเดียว

^๑พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), *สลายความขัดแย้ง*, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๖), หน้า ๓-๔.

^๒Weerapat_k, *ความขัดแย้งในสังคมไทย*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://weerapato๙.blogspot.com>, [วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๖].

๒. ไม่มีความขัดแย้งครั้งใดที่เกือบทุกสถาบันหลักของประเทศถูกตั้งคำถามถึงความชอบธรรม และบทบาทมากที่สุดอย่างในเวลานี้ รัฐบาลถูกประท้วงยืดเยื้อ รัฐสภาที่ถูกตั้งฉายาที่แสดงให้เห็นการไม่ยอมรับ องค์การอิสระก็ถูกทำลายและไม่ยอมรับ ศาลซึ่งไม่เคยถูกวิพากษ์วิจารณ์ก็ถูกวิพากษ์อย่างเปิดเผย สถาบันองค์กรซึ่งควรอยู่เหนือความขัดแย้งทางการเมือง ก็เป็นเป้าการโจมตีของคนบางกลุ่ม และอาจนำมาซึ่งความล่มสลายของประชาธิปไตยได้หากปล่อยให้ยืดเยื้อ

๓. หลักนิติธรรมและความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายในบ้านเมืองถูกสั่นคลอนอย่างรุนแรงโดยรัฐเองและประชาชน การทุจริตที่ปรากฏเป็นข่าวมากมายในฝ่ายการเมืองและข้าราชการแสดงให้เห็นความไม่แยแสต่อกฎหมายของผู้มีอำนาจ ความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ และการที่ฝูงชนทั้งเสื้อเหลือง เสื้อแดงสามารถกระทำการทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายได้โดยมิได้มีอะไร เกิดขึ้น ทำให้มีการตั้งคำถามกันว่า ประเทศไทยเป็นรัฐที่ล้มเหลว

๔. การลุกลามของความขัดแย้งในประเทศเป็นปัญหาระหว่างประเทศของไทยกับเพื่อนบ้าน คือกัมพูชา ซึ่งถ้าไม่จัดการให้ดีก็จะกระทบกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการเมืองระหว่างประเทศทั้งอาจลุกลามไปสู่ภูมิภาคก็เป็นได้

๕. ผลกระทบทางเศรษฐกิจนั้นยังไม่มีสถาบันใดทำตัวเลขให้เห็นชัดสำหรับความสูญเสียดังกล่าวของประเทศไทย แต่ถ้าเทียบกับประเทศเกาหลีใต้ที่ความรุนแรงของความขัดแย้งของสังคมน้อยกว่าไทยมากก็จะเห็นความน่ากลัว

สำหรับปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยนั้น จากการศึกษาค้นคว้าจากองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้อง จากตำราและ เอกสาร รวมทั้งจากสื่อต่างๆที่ปรากฏให้เห็นเป็นประจำ พบว่า จะมีประเด็นปัญหาใหญ่ ๆ ที่เป็นปัญหาระดับประเทศ ตลอดจนปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครอบครัว องค์กรและชุมชน ประเด็นปัญหาความขัดแย้งของสังคมไทยที่เด่นชัดในปัจจุบันมี ดังต่อไปนี้

๑) ประเด็นความขัดแย้งทางการเมือง สภาพปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยกำลังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยังมีแนวโน้มที่อาจจะนำไปสู่การใช้ความรุนแรงต่อกันระหว่างฝ่ายที่มีความเห็นที่แตกต่างกัน

๒) ประเด็นความขัดแย้งในนโยบายสาธารณะ ซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชน จากการรวบรวมและสังเคราะห์ประสบการณ์กรณีความขัดแย้งสาธารณะในสังคมไทยของสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ทำให้เห็นภาพเบื้องต้นลักษณะและแนวโน้มของปัญหาความขัดแย้งว่า มีศูนย์รวมอยู่ที่ประเด็นทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และพบว่า ส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในกรณีโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ หรือนโยบายสาธารณะ^๓

^๓ ขจรจบ กุสุมาวดี, **รายงานการวิจัย** ความขัดแย้งระหว่างรัฐ ทูต และท้องถิ่น: ศึกษากรณีจากการการทรัพยากรธรรมชาติ บริเวณตำบลเกาะเพชร และตำบลท่าซอม อำเภอดอนตาล จังหวัดนครพนม (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๓.

๓) ประเด็นปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชน และชุมชนกับชุมชน ยุคสมัยของการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงกว่า ๓ ทศวรรษที่ผ่านมาท่ามกลางทรัพยากรที่มีจำกัด แต่ในขณะที่ประชากรก็เพิ่มจำนวนเป็นทวีคูณ ย่อมนำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งในเรื่องทรัพยากรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากการศึกษาย้อนหลัง การรวบรวมข้อมูลการประท้วงของประชาชน ปีนับแต่ปี ๒๕๒๕ ชี้ให้เห็นว่า การประท้วงปัญหาที่ดิน น้ำ และป่าได้มีมากขึ้นตามการพัฒนา โดยดูจากจำนวนการประท้วงทั้งหมดพบว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น^๔

๔) ประเด็นปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาการหย่าร้างเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่แล้วในสังคมไทยปัจจุบัน และพบว่าอัตราการหย่าร้างมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น การหย่าร้างได้ส่งผลกระทบอย่างมากต่อการเกิดปัญหาสังคมอื่นๆ เพราะเป็นการทำให้สถาบันครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันแรกของสังคมที่ต้องล่มสลายลง

๕) ประเด็นปัญหาการฟ้องร้องแพทย์ ในปัจจุบันพบว่ามีการฟ้องร้องแพทย์จากผู้ป่วยหรือญาติของมีมากขึ้น กรณีที่ผลของการรักษาอาจจะเป็นการเสียชีวิต หรือเกิดความพิการ สาเหตุนั้นอาจเนื่องมาจากการกระทำที่ผิดพลาดของแพทย์ หรือบางครั้งก็อาจเป็นไปตามสภาพความเจ็บป่วยของผู้ป่วยเองอันเนื่องมาจากโรคนั้นๆก็ตาม^๕

นอกจากนั้น ปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวยังเป็นปัญหาความขัดแย้งของสังคมไทยในปัจจุบันที่จะปรากฏอยู่บ่อยๆ จากงานวิจัยของสถาบันพระปกเกล้า โดยศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลร่วมกับสำนักวิจัยฯ และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต พบว่า^๖ มีครอบครัวประมาณหนึ่งในสี่ ที่ยังเห็นว่าการใช้ความรุนแรง เช่น การตบตีกันเป็นเรื่องของคนในครอบครัวที่สามารถใช้กันได้ และการทุบตีเพื่อสั่งสอนลูกก็ถือเป็นเรื่องธรรมดาเช่นกัน

ในกรณีที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงระหว่างสมาชิกในกลุ่มที่มีความขัดแย้งกัน อาจจะทำให้เกิดการบาดเจ็บหรือถึงขั้นเสียชีวิต รวมไปถึงบุคคลอื่นอาจได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำนั้นๆ ซึ่งไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้งของกลุ่มนี้แต่อย่างใด จากปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มอาจจะขยายวงกว้างกลายเป็นความขัดแย้งของคนกลุ่มใหญ่ จนกระทั่งกลายเป็นปัญหาของสังคม ซึ่งปัญหาความรุนแรงดังกล่าวจะมีผลต่อคุณภาพการศึกษาเล่าเรียนของเยาวชนกลุ่มนี้ตาม

^๔ ฉันทนา บรรพศิริโชติ หวันแก้ว, ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับ สันติวิธี และธรรมชาติของความขัดแย้งในสังคมไทย, (นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๐), หน้า ๒๗.

^๕ บรรตพต ต้นธีรวงศ์ , โกล่เกลี่ยกรณีพิพาททางการแพทย์: เข้าใจ อยู่กับ จัดการ ความขัดแย้ง, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สามเจริญพาณิชย์(กรุงเทพ) จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๖.

^๖ วันชัย วัฒนศัพท์, ความขัดแย้ง...หลักการและเครื่องมือในการแก้ปัญหา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗) หน้า ๒๘.

ไปด้วย เกิดภาพพจน์ทางด้านลบของสมาชิกในกลุ่มและของสถาบันทางการศึกษาที่กลุ่มสังกัดอยู่ รวมถึงความวิตกกังวล ความกลัวของประชาชนในสังคมที่มีต่อกลุ่มเหล่านี้^๗

ดังนั้น ด้วยความแตกต่างของบุคคลผนวกเข้ากับความพยายามที่จะดำรงและรักษาอัตลักษณ์ของตนเองเอาไว้ จึงเกิดความไม่สมดุลกัน ไม่เข้าใจกัน ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งความไม่พอใจซึ่งกันและกัน จนทำให้สัมพันธภาพเสื่อมลง และอาจลุกลามเกิดเป็นสถานการณ์ของความขัดแย้งได้

จากประเด็นปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าในแต่ละปัญหานั้น จะมีลักษณะเด่นที่สุด ของความขัดแย้งนั้น ๆ ซึ่งสามารถจัดประเภทได้ว่าเป็นประเภทใด ใน ๕ ประเภท ซึ่งเนื้อหาสาระของการแบ่งประเภทของความขัดแย้งออกไปในแต่ละประเภทนั้น จะช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งในประเด็นปัญหาความขัดแย้งนั้น ว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้าง ง่ายต่อการเจรจา หรือยากต่อการเจรจา เพื่อที่จะได้กำหนดประเด็นปัญหาได้ตรงประเด็นที่สุด และนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม

จะเห็นได้ว่า “ความขัดแย้ง” ถือได้ว่าเป็น “ธรรมชาติ” หรือ “ธรรมดา” ของมนุษย์ และสังคม ที่นักวิชาการส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าเป็น “สิ่ง หรือภาวะจำเป็น” ที่มนุษย์ซึ่งอยู่ด้วยกันในสังคมในลักษณะ “เป็นสัตว์สังคม” (Social Animals) ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้

มนุษย์เราได้มีความพยายามที่จะแสวงหาวิธีการที่จะจัดการกับปัญหาความขัดแย้งในสังคมที่อาจจะเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ เพราะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นแล้วมักแพร่ขยายวงกว้างอย่างรวดเร็วและก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งร่างกาย อารมณ์ความรู้สึก และทรัพยากรต่าง ๆ มากมาย ในการแสวงหาวิธีการจัดการและแก้ปัญหาเหล่านี้ ได้มีความพยายามที่จะพัฒนาระบบการให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสนองต่อความพึงพอใจในผลประโยชน์ของทุก ๆ ฝ่าย ลดสภาวะความเดือดร้อน และความสูญเสียทรัพยากรต่าง ๆ โดยไม่จำเป็นในบางครั้งความขัดแย้งก็อาจจะจบลงโดยง่ายด้วยกระบวนการที่ฝ่ายหนึ่งอาจจะยอมตามอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหา (Avoidance)^๘

การจัดระเบียบการปกครองของรัฐ หรือเรียกว่าการจัดระเบียบบริหารราชการของประเทศไทยจะเป็นไปในรูปแบบใดก็ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ของประเทศไทยในช่วงระยะเวลานั้น สำหรับประเทศไทยนับตั้งแต่ชนชาติไทยได้รวมตัวกันเป็นปึกแผ่นและตั้งราชธานีอยู่ที่กรุงสุโขทัยตั้งแต่ปี พุทธศักราช ๑๘๐๐ เป็นต้นมา ได้มีวิวัฒนาการรูปแบบการปกครองมาเป็นลำดับจวบจนกระทั่งในปัจจุบันนี้^๙

^๗ นภาพร คุณแสน, ปัญหาความขัดแย้ง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://krukheao๑.blogspot.com>, [วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๖].

^๘ วันชัย วัฒนศัพท์, ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา, หน้า ๑๕๐.

^๙ กรมการปกครอง, คู่มือปฏิบัติงานสำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปี ๒๕๕๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อาสาสมัครวิทยาดินแดน, ๒๕๕๕) หน้า ๑๕.

ความแตกต่าง ระหว่างชนบทกับเมืองลดลง เพราะความเจริญก้าวหน้าทางด้านการสื่อสาร การคมนาคม การเคลื่อนย้ายของชาวชนบทเข้าไปสู่ในเมือง จากการที่ชาวเมืองอพยพโยกย้ายไปอยู่ในชนบทหรือเขตชานเมือง การขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม ความเจริญทางด้านการศึกษา ประชากรในชุมชนนั้นจะเปลี่ยนสภาพชีวิตความเป็นอยู่เป็นชีวิตแบบเมืองได้รวดเร็วกว่า ทั้งนี้ก็เนื่องจากการถ่ายทอดและการแพร่ทางวัฒนธรรม^{๑๐}

ในอดีตจะเห็นว่าผู้นำชุมชนคือผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทเป็นตัวแทนของประชาชนและของทางราชการ ในฐานะเป็นผู้ปกครองและเป็นตัวแทนของสังคมในชนบทยังไม่อาจสามารถแสดงบทบาทสนองความคาดหวังและสร้างภาพรวมให้ประชาชนยอมรับ เป็นที่พึ่งและไว้วางใจได้ กล่าวคือ การได้มาซึ่งตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้าน มักมีข้อครหาว่าชาวบ้านว่าใช้เงินซื้อเสียงและใช้อำนาจจนกระบบสร้างอิทธิพล ช่มชู้ โดยได้รับการหนุนหลังจากบุคคลภายนอก นายทุนและนักการเมือง การแสดงพฤติกรรมที่ควรจะเป็นผู้นำ จึงไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้มีการแสวงหาประโยชน์ ไร้ความสามารถในการบริหารงาน ขาดความสัมพันธ์กับประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้าน มีการแบ่งแยกฝ่ายตรงกันข้ามที่มีความคิดเห็นและไม่ปฏิบัติตามอำนาจของตนจนเกิดปัญหาอยู่ตลอดเวลา ขาดความสนใจในความทุกข์ร้อนกรณีเกิดความขัดแย้งในชุมชน ตลอดจนไม่มีความเป็นธรรม ทำให้ประชาชนเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนผู้นำและชุมชนซบใล้อยู่เสมอ นอกจากนี้การขาดการเอาใจใส่ต่อความเป็นอยู่ของลูกบ้าน และมีความประพฤติไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง รวมทั้งไม่มีการติดต่อประสานงานกับทางราชการ ย่อมส่งผลให้ประชาชนถูกทอดทิ้ง ขาดการเหลียวแลจากผู้ใหญ่บ้าน

ตำบลป่าพลู เป็นตำบลในเขตการปกครองของอำเภอบ้านไผ่ ซึ่งประกอบด้วย ๑๔ หมู่บ้าน สภาพทั่วไปของตำบลป่าพลู เป็นตำบลที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ สภาพพื้นที่เป็นป่าเขาสลับกับที่ราบ มีธรรมชาติ มีสถานที่ท่องเที่ยว ระหว่างเส้นทางเข้าสู่ตำบลจะเป็นภูเขาทั้งสองข้างทาง มีประชาชนในเขตตำบลป่าพลู จำนวน ทั้งหมด ๖,๖๓๒ คน จำนวนหลังคมเรือน ๑,๗๖๗ หลังคาเรือน

ปัจจุบันตำบลป่าพลู มีประชากรจำนวนมาก เนื่องมาจากการที่มีการขยายความเจริญในหลาย ๆ ด้านประชากรเพิ่มมากขึ้น การแสดงความคิดเห็น ทักษะของแต่ละบุคคล ย่อมต้องการที่จะได้รับการตอบสนอง จึงเกิดความขัดแย้งขึ้นอยู่เป็นประจำ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน จำเป็นต้องอาศัยผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่แก้ไขปัญหาดังกล่าว เนื่องจากผู้นำชุมชนถือเป็นตัวแทนของประชาชนในหมู่บ้าน เหตุการณ์ความขัดแย้งจะสงบหรือลุกลามขยายใหญ่โตเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำชุมชนหากลดปัญหาที่เกิดขึ้นและสร้างความเข้าใจกันได้ ย่อมส่งผลดีต่อชุมชนและประเทศชาติ ก่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนนั้นๆ

ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์แม้ในตำบลป่าพลูเองก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ สาเหตุของปัญหาความขัดแย้งสามารถแบ่งตามปัจจัยภายนอกออกได้เป็น ๕ ประเภทด้วยกัน คือ ๑) ความ

^{๑๐} จุฑามาศ แสนสุข, พัฒนาชุมชน : ความแตกต่างระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง, [ออนไลน์] , http://nbkjutamad.blogspot.com/๒๐๑๒/๐๗/blog-post_๘๐๔๘.html, [วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๖].

ขัดแย้งด้านข้อมูล ๒) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ๓) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ๔) ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง และ ๕) ความขัดแย้งด้านคุณค่าหรือค่านิยม ในทัศนะของพระพุทธศาสนา รากเหง้าที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งเกิดจากเหตุปัจจัยภายใน คือ อกุศลธรรมและปญฺจธรรม โดยทฤษฎีซึ่งเป็นหนึ่งในปญฺจธรรมนั้น ถือว่าเป็นแกนกลางที่อยู่ลึกที่สุด เพราะเป็นการยึดมั่นถือมั่นใน อุดมการณ์ของแต่ละคน ยิ่งถ้าทฤษฎีนั้นประกอบไปด้วยอกุศลมูล อันได้แก่ โลภะ โทสะและโมหะ ทฤษฎีนั้นก็จะกลายเป็นมิจฉาทฤษฎี เหตุปัจจัยภายในรวมทั้งเหตุปัจจัยภายนอก จะกลายเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดสภาวะของความขัดแย้งขึ้น จนนำไปสู่ความรุนแรงในที่สุด

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนกับการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งของประชาชนในตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน เพื่อเป็นศึกษาสภาพปัญหาการขัดแย้ง และการแก้ไขปัญหของผู้นำชุมชนว่าสามารถใช้หลักพรหมวิหาร ๔ คือ เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา แก้ไขปัญหาในชุมชนได้หรือไม่และนอกจากนั้นจะมีวิธีการใดในการแก้ไขความขัดแย้งดังกล่าว ศูนย์รวมทางจิตใจ ซึ่งก็ได้แก่ วัดและพระภิกษุสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำอื่นๆ มีบทบาทในการนำคำสอนหลักธรรมมาใช้แก้ความขัดแย้งต่างๆ มากน้อยเพียงใด อีกทั้งยังต้องการศึกษาแนวทางการปรับปรุงและหาข้อเสนอแนะ แนวทางในการนำหลักพรหมวิหาร ๔ ไปแก้ไขปัญหในชุมชน ซึ่งจะสามารถวิเคราะห์ได้ว่าบทบาทของผู้นำชุมชนต่อการแก้ไขปัญหสามารถทำให้เกิดความไว้วางใจ เชื่อถือ เคารพ และประชาชนมีความไว้วางใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนมากน้อยเพียงใด ซึ่งจะนำไปสู่การให้ความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้านในระยะต่อไป นั้นเอง

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งของประชาชนใน ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและปริมาณความขัดแย้ง ของประชาชนในตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของผู้นำชุมชนตามหลัก พรหมวิหาร ๔ ที่มีต่อการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งของประชาชนตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน

๑.๒.๔ เพื่อศึกษารูปแบบการประยุกต์ใช้หลัก พรหมวิหาร ๔ ทางพุทธศาสนาในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งของประชาชนในชุมชน ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ ความคิดเห็นของประชาชน ต่อบทบาทของผู้นำชุมชนตามหลัก พรหมวิหาร ๔ ต่อการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งของประชาชนใน ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ สภาพปัญหาและปริมาณความขัดแย้งของประชาชน ในตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน และมีจำนวนมาน้อยเพียงใด

๑.๓.๓ ความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบการประยุกต์ใช้หลัก พรหมวิหาร ๔ ทางพุทธศาสนาในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง ของผู้นำชุมชน ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน เป็นอย่างไร

๑.๓.๔ ข้อเสนอแนะของประชาชนในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในชุมชน ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน มีอะไรบ้าง

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาคบหาทของผู้นำชุมชนต่อการแก้ไขความขัดแย้ง ของประชาชน ในตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พร้อมทั้งศึกษาประเด็นเกี่ยวกับ บทบาทของผู้นำชุมชนการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านข้อมูล (Data) , ๒) ด้านผลประโยชน์ (Interest) , ๓) ด้านค่านิยม (Values) , ๔) ด้านโครงสร้าง (Structure) และ ๕) ด้านความสัมพันธ์ (Relationships)

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ประกอบไปด้วย ตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑) ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง

๒) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ บทบาทของผู้นำชุมชนการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านข้อมูล (Data) , ๒) ด้านผลประโยชน์ (Interest) , ๓) ด้านค่านิยม (Values) , ๔) ด้านโครงสร้าง (Structure) และ ๕) ด้านความสัมพันธ์ (Relationships)

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ผู้นำชุมชนได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และประชาชนในตำบลป่าพลู จำนวน ๓๗๕ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พื้นที่ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน จำแนกตามหมู่บ้านและแบ่งเขตการปกครองได้ดังนี้

หมู่ที่ ๑ บ้านวังหลวง

หมู่ที่ ๒ บ้านป่าพลู

หมู่ที่ ๓ บ้านห้วยหละ

หมู่ที่ ๔ บ้านทุ่งม่าน

หมู่ที่ ๕ บ้านห้วยแพง

หมู่ที่ ๖ บ้านแม่หาด

หมู่ที่ ๗ บ้านป่าแป๋

หมู่ที่ ๘ บ้านแม่ลอบ

หมู่ที่ ๙ บ้านห้วยกองเลาะ

หมู่ที่ ๑๐ บ้านคอยโตน

หมู่ที่ ๑๑ บ้านห้วยโทก

หมู่ที่ ๑๒ บ้านเกาะทุ่งม่าน

หมู่ที่ ๑๓ บ้านใหม่พัฒนา

หมู่ที่ ๑๔ บ้านใหม่ศรีบุญเรือง

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยทำการศึกษาดังตั้ง มีนาคม ๒๕๕๗ ถึง กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ สมมติฐานที่ ๑ ผู้นำชุมชนที่มี เพศต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ แตกต่างกัน

๑.๕.๒ สมมติฐานที่ ๒ ผู้นำชุมชนที่มี อายุต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ แตกต่างกัน

๑.๕.๓ สมมติฐานที่ ๓ ผู้นำชุมชนที่มี ระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ แตกต่างกัน

๑.๕.๔ สมมติฐานที่ ๔ ผู้นำชุมชนที่มี อาชีพต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ แตกต่างกัน

๑.๕.๕ สมมติฐานที่ ๕ ผู้นำชุมชนที่มี รายได้ต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึง สิ่งที่ผู้นำชุมชนตำบลป่าพลู ที่จะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งหรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน ๔

ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้นำชุมชนตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน ได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบล

การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง หมายถึง แนวทางในการแก้ไข หรือลดปัญหาความขัดแย้ง และความรุนแรงระหว่างชุมชน ในตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน

ความขัดแย้ง หมายถึง สภาพปัญหา ความขัดแย้ง และความรุนแรงระดับชุมชน มี ๕ ด้าน ได้แก่

๑) ความขัดแย้งด้าน ได้แก่ ข้อมูลขัดกัน ขาดข้อมูล เข้าใจผิด ขาดการสื่อสาร หรือสื่อสารไม่ถูกต้อง สับสนเรื่องหน้าที่ มุมมองต่างกันในเรื่องของข้อมูล

๒) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ได้แก่ ความขัดแย้งเกี่ยวกับทรัพยากรทางด้านธรรมชาติ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ปรารถนาและต้องการ เช่น อำนาจ ตำแหน่งหน้าที่

๓) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ได้แก่ บุคลิกภาพ และพฤติกรรมที่ต่างกัน พฤติกรรมทางลบที่เกิดขึ้นซ้ำซาก และวิธีการในการทำสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกัน เช่น วิธีการทำงานต่างกัน การตัดสินใจต่างกัน

๔) ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง ได้แก่ การแก่งแย่ง โดยเปลี่ยนแปลงระเบียบกฎเกณฑ์เดิม ด้วย ขัดแย้งเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติ ขัดแย้งเนื่องจากขาดความยุติธรรม

๕) ความขัดแย้งด้านคุณค่าหรือค่านิยม ได้แก่ ศาสนาโลกทัศน์หรือความเชื่อต่างกัน การให้ความสำคัญที่ต่างกัน เกณฑ์ประเมินต่างกัน ภูมิหลังทางวัฒนธรรมต่างกัน ภูมิหลังส่วนบุคคลต่างกัน พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ต่างกันด้านข้อมูล ด้านผลประโยชน์ ด้านค่านิยม ด้านโครงสร้าง ด้านความสัมพันธ์

ประชาชน หมายถึง ประชาชนตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบสภาพปัญหาและปริมาณความขัดแย้ง ของประชาชนในตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลป่าพลู

๑.๗.๒ ทำให้ทราบถึงบทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลป่าพลู

๑.๗.๓ ทำให้ทราบถึงบทบาทของผู้นำชุมชนตามในการใช้หลัก พรหมวิหาร ๔ ที่มีต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของประชาชนตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลป่าพลู

๑.๗.๔ ทำให้ทราบถึงแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในชุมชน ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลป่าพลู

๑.๗.๕ สามารถทำผลที่ได้จากการวิจัยไปปรับใช้กับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในชุมชน ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน